1939 ий 27 МАЙ № 44 (543) Акше 5 ыр.

9-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла эллаce пролетарий-шамыч, ушнызал

Ӧрвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден горком орган

25-ШЕ МАЙЫН МОСКВАШТЕ СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТЫН КУМЫШО СЕССИЙЖЕ ПОЧЫЛТЫН.

ПРИЗЫВЛАН ЯМДЫЛАЛТМАШ — КОМСОМОЛЫН КРОВНЫЙ ПАШАЖЕ

Тений призывым 1918—1919 ийлаште шочшо граждан-шамыч эртат. Призыв советский калыкын кугу куанымашан пайремже. Тудо шкенжын пагалыме эргыже - шамычым Пашазе-Кресаньык Йошкар Армий ден Военно-Морской Флотыш уло кумылжо дене колта. Призывник-шамычын ача-авашт ден ешышт вунылан пенгыде наказым пуат: военный техникам койыде изучатлаш, пеледалтше элнан границыжым зорко аралаш, чыла йӧсылыкым сеҥен мошташ да примерный боец лияш.

Мемнан элын обороноспособностьшым пенгыдемдышаш верч да Йошкар Армий ден Военно-Морской Флотын вийжым эше утларак кугемдышаш верч большевик-шамыч партий ден Советский правительство чарныде заботитлат. Тидын верч мемнан элысе пӱтынь калык шона да тырша. Мемнан армий ден калык ойраш лийдыме ик единый ешым составитлат.

Пашазе Кресаньык Йошкар Армий ден Военно-Морской Флотын боецше лияш моткоч кугу честь. Сандевак кушкын шогышо советский молодежь шке родинажым аралаш пеш кугу желаний дене кая.

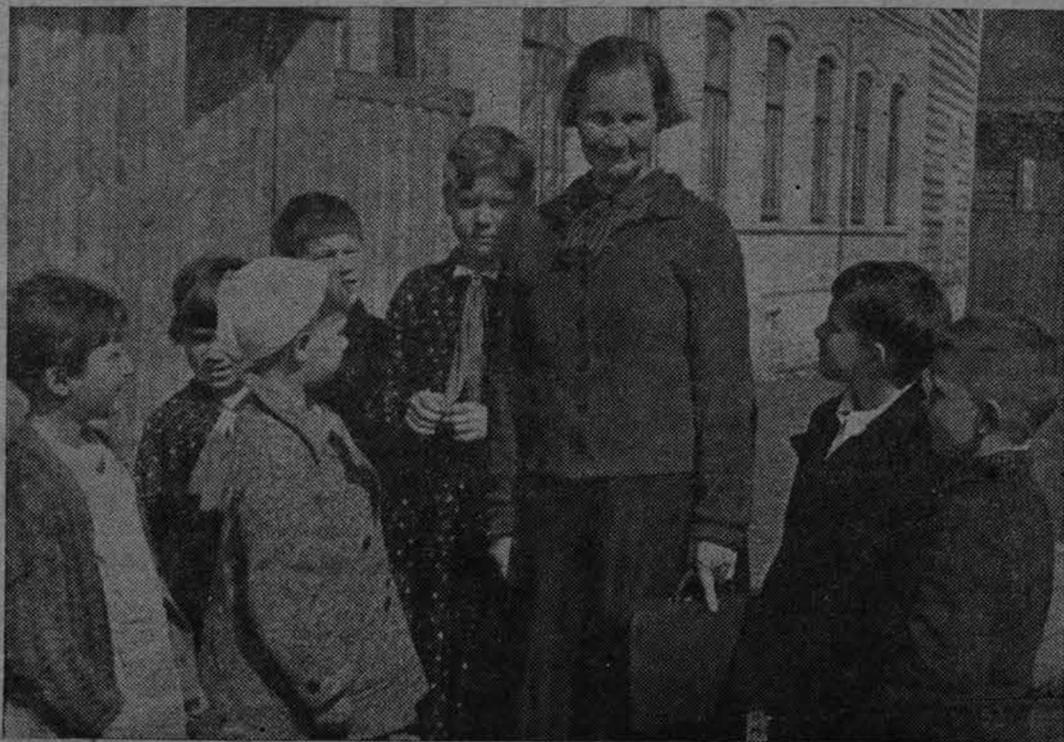
Марийский республикыштат шушаш призывлан ямдылалташ тӱҥалме. Шӱдӧ дене призывник-шамыч военный техникам тунемыт, шке шинчымашыштым нӧлтат, оборонный значоклан нормым сдатлат, тазалыкыштым пенгыдемдат да оборонный пашаште активно участвоватлат. Теве „У пеледыш" колхоз гыч (Пектубаевский район) допризывник Дубников йолташ социалистический соревнований ден массово-политический пашан организаторжо улеш. ВКП(б) XVIII с'ездын решенийже-шамычым колхозник-шамычлан чарныде умылтара. Большевик-шамыч партийын историйжым изучатла. Оборонный пашаштат тудын участвоватла. Колхозный производствын стахановецше улеш.

Шуко районласе допризывник-шамыч Кумышо Сталинский Пятилетка лӱмеш социалистический соревнованийыш ушневыт да призывлан „отлично" ямдылалтшаш верч кучедалыт. Шукерте огыл Сернурский допризывник-шамыч валме обязательствыштым шуктымым тергышт. Нунын кокла гыч ятырышт шке мутыштым честно шуктеныт. Теве Смирнов йолташ пытартыш жапыште кум оборонный значоклан нормым сдатлен. Колхозышто пашам стахановски ышта. Шошо ага годым нормым 200 процент марте темен. Шкенжын шинчымашыжымат чарныде нӧлта, военный техникам тунемеш. Тыгай примерым ятыр ончыкташ лиеш.

„Коминтерн" колхоз пеленсе комсомольский организаций (Мари-Турекский район) допризывник-шамыч дене пашам особенно сай ышта. Комсорг Артышев ден осоавиахим первичный организацийын председательже Ямбаршев йолташ-шамыч шкеныштын инициатива дене допризывник-шамычым туныкташ лӱмынак военный кружоклам организоватленыт. Кружок пеш сай результатым пуэн: допризывник-шамыч чыланат оборонный значоклан нормым сдатленыт, ВКП(б) XVIII с'ездын материалжым, устав-шамычым, винтовкым да молымат изучатленыт.

Шуко допризывник-шамыч Йошкар Армий ден Военно - Морской Флотын боецше лиймышт деч ончычак военный званийым да навыкым налыт. Теве допризывник Григорьев йолташ производство деч кӱрылтде лётный пашалан тунемеш. Тудо уже самостоятельно чоҥешташ тӱҥалын. Тиде чылажат советский молодежын шушаш призывым адакат у сеҥымаш-шамыч дене вашлийшаш верч кучедалмыжым ончыкта.

Йошкар Армий ден Военно-Морской Флотыш призыватлымаш государственный значенийан кугу паша. Призывым отлично эртарымаш—комсомолын кровный пашаже. Тиде политический пашаште райкомол-шамыч боевой экзаменым кучаш тӱҥалыт. Кызыт ВЛКСМ райком-шамычлан шке пашаштым осоавиахимовский да физкультурный организаций-шамыч дене кылден кызытак шушаш призывлан ямдылалтмашым организоватлаш да вуйлаташ пижман. Тиде пашашке райздрав, РОНО, РОКК да тулеч моло общественный организаций-шамычым вовлекатлыман. Призывлан ямдылалтмашым ВКП(б) XVIII с'ездын решенийже ден ВЛКСМ ЦК VIII пленумын указанийжым илышыш пуртен шуктышаш верч кучедалме паша дене увязатлаш кӱлеш.

Юринский начальный школын учительницаже-орденоносец П. П. Лосева йолташ ученик-отличник-шамыч коклаште.

Фото С. Чуршуковын.

КОНСТИТУЦИИ УРОКЫШТО

Ученик шамыч чыланат шып шинчат. Кажныжын ушыштыжо испытанийым кузе гынат сайын сдатлыме нерген шонымаш пӧрдеш.

— Мый тендалан иктым каласынем,—манын Конституций предмет дене туныктышо Иван Александрович ойла, — испытаний годым шкендам спокойно кучыза, ида вашке, могай умылдымо вопрос уло гын, йодын кертыда.

И. А. Соловьев йолташ вопросым налаш список дене Бажнинам, Кирпичниковам, Толмановам, Плотниковым ӱжыктыш. Тыге урок тӱҥале.

Советский Союзышто 1924 ий гыч 1936 ий коклаште промышленностьыште да ял озанлыкыште лийше вашталтыш-шамыч нерген Бажнина йолташ „отлично" отвечатлыш.

Бажнина почеш Плотников, Кирпичникова, Куприянова йолташ-шамыч вопрос-шамычлан сай отвечатлышт.

Вопросвикым кучен, ару сай платьым чийман, чатката капан ӱдыр—Толманова йолташ ӱстел деке лектын шогале. Толманова йолташ чыла предмет денат „отлично" тунемеш. Тыгак испытанийыштат отличнылан сдатла. Тудо вопрослан ответитлымыже годым кӱлеш фактылан да мутлан ең дек кӱсын йодаш ок кай. Тудо капиталистический ден социалистический государствын отличийже нерген ойлаш тӱҥале. — Капиталистический ден социалистический элын,—ойла Толманова йолташ,—главный отличийже тыште: капиталистический государствыште средства производство орудий частный капиталист кидыште. Адакшым тушто эксплоататор ден эксплоатируемый класс-шамыч улыт. Мемнан тыгай класс-шамыч уке. Мемнан общественный строй социалистический началеш, добровольный об'единений негызеш ышталтын. Умбакыжым Толманова йолташ арменский калыкын ожнысо начар илымышт нерген рашкаласыш.

Горшкова йолташ VIII Чрезвычайный с'ездеш утвердитлыме Сталинский Конституций нерген каласыш.—Сталинский Конституций,—ойла тудо,—тӱняште эн демократический Конституций улеш. Тиде Конституций почеш СССР-ысе кажне гражданин сайлен да сайлалт кертеш, СССР-ын кажне гражданин пашам ышташ, тунемаш да канаш правам иметла.

Школышто Конституций предмет дене учитель кужу жап уке ыле гынат, ученик-шамыч испытанийыште сай результатым ончыктат. 15 ученик гыч иктат начар сдатлен огыл, пелыже утла „отлично" да „хорошо"-лан сдатлен.

И. Рожкин.

Йошкар-Ола, 8 №-ан школа, 7-ше „Б" класс.

КОККИНАКИ ДЕН ГОРДИЕНКО ЙОЛТАШ-ШАМЫЧ ШКЕНЫШТЫН РОДИНАШКЫШТ ПӦРТЫЛЫНЫТ

23 майыште 4 час кастене Москва гыч Северный Америкыш трансатлантический эн кӱчык трасса дене беспримерный перелетым ыштыше лӱдымӧ сталинский сокол-шамыч Владимир Коккинаки ден Михаил Гордиенко шкеныштын родинашке пӧртылыныт. Нуным столица восторженно вашлийын.

* * *

23 майыште кастене ВКП(б) Центральный Комитет ден СССР Правительство Кугу Кремлевский дворецеш Москва—Северный Америка беспосадочный перелетыште участвоватлыше-шамыч В. К. Коккинаки ден М. Х. Гордиенко йолташ-шамычым приниматленыт.

Присутствоватлыше - шамыч Сталин, Молотов, Ворошилов, Каганович, Калинин, Андреев, Микоян, Жданов, Хрущев, Берия, Шверник, Маленков, Щербаков йолташ-шамычым, высший военный командованийын представительже-шамычым кужу жап сово кырымаш дене саламленыт. Коккинаки ден Гордиенко йолташ-шамычым саламленыт.

ВКП(б) ЦК ден СССР Совнарком лӱм дене герой-летчик-шамычым Молотов йолташ шокшын саламлен.

86

ВКП(б) ИСТОРИЙ ТУНЕММАШ ПРАКТИЧЕСКИЙ ПАШАШТЕ ШУКО ПОЛША

Партий историйым мый кодшо сентябрь тылзыште „Правда"-ште „ВКП(б) историй краткий курс"-ын 1-ий главаже лекмек, изучатлаш тӱҥалынам. Газетым налме семын умбаке да умбаке лудынам, тыге тӱрыс курсым пытаренам. Первый страница гычак, единый коммунистический партийым создатлыме верч пашазе классын кучедалме опытшым освещатлыше тиде курс, пролетариатын диктатуржо верч кучедалмаште большевик-шамыч партийын стратегий ден тактикыжым ончыктышо тиде книга мланем моткоч кугу впечатленийым ыштен.

Партий историйым кугу желаний дене тунемаш пижынам. Ондакше нелырак ыле. Тунеммаште умлыдымо верат логалыт; тыгай годым утларак шонаш верештеш, южгынам тыгай верым умлаш лийже манын, кок-кум гана лудын лекталтеш.

Умлыдымо верым умлаш тыршем, уло вийым тидлан пыштем; тыгеже паша утларак интересный лиеш.

ВКП(б) историйым изучатлымаште мый первоисточникым, консультационный статья-шамычым, словарьым использоватлем, парткабинетыш коштам, лекцийыш посещатлем.

„ВКП(б) историй краткий курс" мланем моткоч шуко полшен. Мый шижам, самостоятельно тунеммаш мланем 5 ий годым партий историйым кружоклаште тунемме деч утла пуэн.

Кызыт мый партий историй дене консультант улам, тидыже мыйым эше сайынрак, утларак тыршен изучатлаш заставитла.

ВКП(б) историйым тунемме ден пырля мый кажне кечын кушкам, шинчымашем кугемеш, тидыже практический пашам решитлымаште мланем шуко полша.

Сернурский райкомолын пропаганда ден агитаций отделын заведующийже ГУЖАВИН.

22 майыште марийский калыкын избранникше—СССР Верховный Советын депутат-шамыч Москвашке, СССР Верховный Советын III Сессийышкыже каеныт. Снимкыште (шола гыч пурлашке): Микеркин, Толстова, Тореев, Феодоров, Кельдебина, Богданов да Игнатьев йолташ-шамыч. Фото С. Чуршуковын.

Комсомолец-шамычлан тунеммаштышт полыш лийман

Ронгинский район Кужмаринский неполный средний школа пелене первичный комсомольский организацийыште чылаже 10 комсомолец уло, но нунын кокла гыч иктыжат партий историйым келгын изучатлаш тӱҥалын огыл. Кужмарий селасе территориальный комсомольский организацийыштат тыгак. Комсорг Виноградов, тудак ВЛКСМ Ронгинский райкомын внештатный инструкторжо, комсомолец-шамыч коклаште ВКП(б) XVIII с'езд материалым огеш умылтаре.

„Родина" колхозысо первичный комсомольский организацийыштат паша сае манаш ок лий. Комсорг Козырева Мария организацийыштыже кунар комсомолец кузерак ВКП(б) историй краткий курсым тунемыт, огеш шинче. Тудо шкежат политический уровеньжым нӧлташ ок тырше, комсомолец-шамыч коклаштат умылтарымаш пашам начар ышта.

Комсомолец-шамычын тунемаш кугу желанийышт уло, но нунын желанийыштым шукташ иктат ок тырше. Теве „Шуля" колхозышто 13 комсомолец уло, нуно чыланат ВКП(б) историй краткий курсым изучатлаш желанийым из'явитленыт, а нунылан иктат полшышо уке, лекций, беседа, консультаций огеш эртаралт. Комсомольский собраний пеш шуэн эртаралтеш. ВЛКСМ Ронгинский райком комсомолец-шамычлан нунын тунеммаштышт ок полшо.

С. Никитин, В. Романов.

КОСОЛАПОВСКИЙ РАЙОНЫШТО ПРОПАГАНДЫМ КУЗЕ ШЫНДЫМЕ

ВКП(б) ЦК-н „ВКП(б) историй краткий курс" светыш лекмылан лийын партийный пропагандым шындыме нерген постановленийжылан куд тылзе эртен. Комсомолышто пропагандым организоватлыме нерген ВЛКСМ ЦК-н постановленийжыланат ятыр жап эртен. Но Косолаповский районышто пропаганда пеш слабо шындалтын.

Руководящий комсомольский пашаеҥ шамыч революционный т е о р и й ы м т у н е м а ш а л е кулеш семын пижын огытыл. Райкомолын пашаеҥже личный примерым огыт ончыкто. Райцентрыште южо комсомольский организацийыште ВКП(б) историйым йӧршеш огыт тунем. Теве сельпо пелене КСМ организацийыште партий историйым иктат ок изучатле. Секретарь Стрельникова йолташ пропаганда вопрос дене йӧршеш ок заниматле.

ВЛКСМ ЦК-н пропагандым организоватлыме нерген постановленийже лекмек райкомол кружок-шамычым ликвидироватлаш тӱҥалын, но шукыж годым механически подходитлен: сайын ыштыше кружок-шамычымат ликвидироватлен. Мутлан, „Эр кече" колхозышто (Руяльский сельсовет) кружок пашам сайын ыштен, пропагандист Иванов йолташ пашам моштен организоватлен, но райкомол тиде кружокым ликвидироватлен, а комсомолец-шамычлан самостоятельный учебым организоватлен огыл.

Кызыт районышто чылажат ик кружок веле пашам ышта, молышт шукертак чарненыт, южыжо тӱҥалынат огытыл.

Пропагандист-шамыч дек несерьезный отношений лиеден. Учитель Фадеев йолташым („Пеледыш" колхоз, Елеевский сельсовет) ик кружок гыч вес кружокыш райкомол колтылын, 3—4 тылзе жапыште тудо „Пеледыш", „Чевер ӱжара", „Тумер" колхозлаште, вара уэш „Пеледыш" колхозышто лийын, шукерте огыл „Чевер ӱжара" колхоз пелене комсомольский организацийыш прикрепитленыт. Тыге пропагандистым ик кружок гыч вес кружокыш колтылын, пашам лушкыдемденыт гын.

Райцентрысе комсомольский руководящий активлан лекцийым, докладым да тулеч молым организоватлыме шотышто пропаганда ден агитаций отдел инициативым проявитлен огыл. Комсомолец-шамыч парткабинетыш шагал коштыныт. Апрельыште парткабинетыш комсомолец кокла гыч консультацийыш чылажат 19 еҥ гына миен. Райкомол пашаеҥ-шамыч гыч парткабинетыш ик пашаеҥ гына коштеш.

Руководящий комсомольский пашаеҥ шамычлан теоретический конференцийым эртарыме нерген Романов йолташ шоналтен огыл. Р о м а н о в йолташлан пропаганда организоватлыме шотышто сайын шоналташыже кӱлеш да тиде пашаште переломым ыштыман.

Я. Малинов.

ЯЛЫШТЕ КОМСОМОЛЫН ПЕШ ВАЖНЫЙ ЗАДАЧЫЖЕ-ШАМЫЧ

ВКП(б)-ын XVIII с'ездше дене принциматлыме ВКП(б) Уставыште каласыме:

„ВЛКСМ чыла государственный ден хозяйственный строительствыште партийын активный помощникше улеш. Комсомольский организаций-шамыч социалистический строительствын чыла областьлаштыжат партийный директива-шамычым на деле активно проводитлыше л и й ш а ш улыт, особенно тушто, кушто первичный партийный организаций уке".

Комсомол ончылан партийын шындыме моткоч почетан, кугу важностян нине задача-шамычым шуктышашлан вара мом да кузе ыштыман?

ВКП(б) Уставыште каласыме—„Комсомольский организаций-шамыч предприятийын, колхозын, совхозын, учреждениййын пашаштышт ситыдымаш-шамычым корангдымаште да пашам саемдымаште, социалистический соревнований ден ударничествым организоватлымаште, массовый кампанийым эртарымаште да тулеч молыштат нунылан кӱлеш полышым пумо задача-шамыч дене кылдалтше чыла вопросым обсуждатлымаште да соответствующий парторганизаций-шамыч ончылан шындымаште тыгай кумда инициатива правам иметлат".

Тиде значит, комсомольский пашам туге перестроитлаш кӱлеш, чтобы молодежь активный государственный да партийный деятельностьлан на деле ямдылалтше да, тиде ончыкылык деятельностьлан ямдылалтме ден пырля, чыла государственный да хозяйственный строительствыште партийын активный помощникше лийже.

Жданов йолташ ВКП(б) XVIII с'ездыште шкенжын докладыштыже тыге ойлен:

„Колхозын правленийыштыже порядок уке, ӱдымаш паша начар кая, трудисциплина шотышто паша сайын ок шого манына,—молан комсомольский организаций нине вопросым обсуждатлен ок керт? Молан комсомольский организаций колхоз правленийын начар пашаж нерген обсуждатлен да начар правленийым сай дене вашталташлан пашам организоватлен ок керт? Молан комсомольский организаций сельсоветыште начар порядок улмо нерген обсуждатлен ок керт?

Комсомолын тыгай пашажым пӱтынь исключительный важностян улмыжым подчеркиватлен, Жданов йолташ ойлен: „Ончыкылык партийный ден государственный деятель-шамыч кадрын кушмыжо писынрак каяш тӱҥалеш. Комсомолец-шамыч воспитанийын настоящий школжым эртат".

Первичный партийный организаций укеан ялласште комсомолын рольжо особенно кушшаш. Последний данный почеш, партийный организаций укеан колхозлаште мемнан 125 тӱжем утла комсомольский организаций уло.

Комсомоллан государственный ден хозяйственный деятельностьын конкретный программыжым пуэн, ВЛКСМ Центральный Комитетын VIII пленумжо „ВКП(б) XVIII с'ездын решенийже-шамычлан л и й ы н ВЛКСМ организаций-шамычын пашашт нерген" шкенжын постановленийыштыже комсомолым социалистический собственностым аралышаш верч, т р у д о в о й дисциплиным пеҥгыдемдышаш верч, стахановский движенийым шарымаш да трудын производительностьым нӧлташ верч, кадр-шамычым активно ямдылыме да выдвигатлыме, главный капиталистический эл-шамычым экономический шотышто поктен шуаш да ончылтен каяш — исторический задачым решитлышаш верч активно кучедалаш призватлен.

Молодежь кокла гыч земледелийын эн знатный еҥже-шамыч Мария Демченко, Паша Ангелина, Паша Ковардак, Оськин изакшоляк, Костенко,—шӱдӧ да тӱжем дене замечательный тракторист, к о м б а й н е р, бригадир, доярка, ефремовский звено-шамычын звеновойышт да тулеч молат лектыныт.

Стахановский звено, бригада, ферма, колхоз-шамыч, стахановский урожай, ялым благоустроитлымаште, школым, клубым, изба-читальням, родильный пӧртым, мончам, детский садым, корным да молым ыштымаште стахановский паша— теве кугу ден изи вопрос-шамыч, кудын дене комсомольский организаций-шамычлан кӱлеш семын заниматлыман.

Третий сталинский пятилеткын задачыже кӱкшытшӧ лияшлан, комсомолын актившылан марксизм-ленинизм основа-шамыч дене овладетлыман.

К. АЛЕКСЕЕВЫН статьяже гыч кӱчыкын.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

КРАСНОФЛОТЕЦ

Краснофлотец
А. Дмитриев лӱмеш

Кудыргалше толкын
Куржылдалын толын,
Кӱян кукшо серым
Эртал шупшалеш.
Нангаен ок керт да
Пеш писын торпедла
Мӧнгеш савурналын
Почшым лупшалеш.
Ялт ок тайне мачте
Ты толкын коклаште,
Тул волгенче семын
Корабль чыма.
—„Рулевой, тый ончык
Чарныдегеч ончо,—
Мемнан теҥыз вал не
Ынже кой тушман!
Йӱд ма, керек кече
Шочмо элна верчын
Шкенан теҥыз валне—
Кумдыкеш—йыр-ваш:
Линкор ма крейсер
Кеч могае рейсыш
Лекташ эре ямде—
Лийже вел приказ.

* * *

Лудам письмаштетше:
—Хасан кечылаште
Ыш воч самурай ден
Мылам ваш лияш.
Ончыктем иле толкын
Комсомольский топым,
Таклан огыл сверхотлично
Моштем мый лӱяш"...
Кайшым мый границыш,
А тый—теҥыз флотыш
Шочмо-кушмо элым
Тушман деч саклаш.
Тый шарнет мо, Саша,
Кузе сай ужатыш
Республик столица—
Рвезе Йошкар-Ола.
Адак угыч-угыч
Пурат мыйын ушыш
Кино да театр,
Ленинский сад.
Шарналтат мо тачe
Ужаталше ӱдыр-шамыч,
Тугодсылан эртыш
Ынде ятыр жап.

Ан. Бик.

Горький ола,
1938-39 ий.

Драматург Николаевын „Салика" пьесыже гыч ик момент. Сӱчкышке (шола гыч пурлашкыла) артистка-шамыч: Конакова, Якшова да Бирюкова. Фото Я. Любашевскийын.

ВАШЛИЙМЕ НЕРГЕН МУРО

Йошкар шулдыран
самолетын
Моторжо кеч кушко
шоктен—
Москва гыч Америка йотке
Кок соколым эл ужатен...

Шикш гае кивелше
тӱтра вошт
Элнажын тул-чапшым
чӱктен,
Те лекда циклон да
тӱтан гоч.
„Москва" лӱм торашке
йолген.

„Москва" самолет
шулдырешше
Пеш кӱшкӧ чапдам
нӧлтышта.
Ты мӱндыр трассышке
лектын,
Эн кӱчык, сай корным
почда.

А таче тендам налаш
лекна.
Кажнат кид кучен
саламлат.
Пеледыш йоген чыла
вечла,
Мур ден саламлен
кайыкат...

М. Большаков.

ӰДЫР

Ладра пистын вож йӱмачше
Ший памашше йыргыкта,
Ладра пистын укш парчаже
Эр юж дене лӱҥгалта.

Толын шошо чапле пагыт,
Ужарга да пеледеш...
Шӱшпык муро йыр йоҥгалтын
Тымык эрым левелеш.

Вот тыгай сӧрал эрдене
Лыжге ошкылын ӱдылан.
Шӱшкалтен мурет тый эркын
Ончет мӱндыркӧ коклан.

Тудын волгыдо чурийже
Ончыкет эре толеш,
Йӧратымын сылне вийже
Роза гане пеледеш.

Ший ока гай шыже пагыт
Кызытат ве: ушыштет—
Ты памаш дечын эртале
Йошкар Армийыш тангет.

А тангет икече возыш:
„Лазаретыш толынам,
Мый ом шарне кузе возым,
Кызыт сай тӧрланенам....

Тый от мондо тиде жапым,
Кодшо август кечылам.
Самурай ден кредалмаште
Ранитлэлте геройла".

Тудо тыйым ой, ок мондо
Тыяг тудым пагалет.
Тӧрланен да письмам колтышт,
Лудын угыч куанет.

Чалай Васлий.

1939 ий, май.

ПИСАТЕЛЬ ПОГЫНЫМАШ

23-шо майыште Йошкар-Оласе писатель-шамычын погынымашышт лийын. Погынымаште Украина калыкын кобзарьже—Т. Г. Шевченкон шочмылан 125 ий темме юбилей лӱмеш эртарыме СССР Писатель шамыч Союз Пленумын итогшо верген пленумын участникше Георгий Ефруш докладым ыштен. Тыгак погынымаште Москваште эртыше курс - конференцийын итогшо нерген Казаков Миклайын отчетшым колыштмо да СССР Писатель шамыч союз секретарь А. Фадеев йолташын писатель-шамыч союзыш членлан пуртымо нерген письмажым лончылымо.

Погынымаште кугу вниманий дене Ефрушын докладшым колыштмо.

Тылеч посна Казаков курс - конференцийын кугу значенийже нерген, Москваште писатель, артист-шамыч дене вашлийме нерген каласкалыш. Адак самырык писатель-шамычым куштымо нерген ойлыш.

Фадеевын письмажым лончылымек, пренийыште—Айзенворт, Николаев С. Н., Иванов, Шадт Булат, молат выступатленыт.

М. Большаков.

ГЕОРГИЙ ЕФРУШ

ИВАН ИВАНЫЧ БИКБОВ

„Ни юмылан сорта огыл, ни чортлан—тулвондо огыл" (калык мут)

(ОИЛЫМАШ)

Вот йолташ-шамыч, тӱняште могай-могай айдеме уке. Те адак тыге ида шоно: южыжын поч кушкын, южыжын нер олмеш пылыш шочын, южыжын пылыш олмеш шинча лийын, йӧршеш тыге огыл! Тыгай случайым историй пеш шагал пала. Конечно, южын нер кугурак лиеш, тыгай еҥлан нержат шинчажлан ончаш мешая дыр. Тыгайым историй пала.

Пеш шукерте огыл, мый ик айдемым палаш тӱҥальым. Мыйын палыме айдемын чыла орган манмыжат шке верыштыжак ыле. Фамилийже Бикбов, Иван Иванычым манын величатлат. Иван Иваныч шоҥгак огыл, пеш рвезыжат огыл. Мый ала омат пале ыле дыр, но ик пиалан жап тиде копшаҥге дене ваш ыштыш. Иван Иваныч мыйын паша ыштыме вер гычем торалтак огыл ыле, садлан мланем тудым сайын шекланаш, изучатлаш йӧн лие.

Иван Иваныч Бикбов—изирак, пӱгыррак тупан, кошар оҥлашан, шекланенрак ласкан ончыштшо шинчан айдеме. Нерже кугу да пӱгыр. Кап кылжым да чурий вылышыжым ончалат тыге коеш: пуйто тиде айдеме ала мо нерген шона, шоныштла койын шекланен тошкештеш. Но нигузеат ончыкылык нерген куанен шоныштла ок кой.

Ятыр илымеке, мый чынак, Иван Иванычын натуржо могай улмым палышым. Кеч могай у общественный явленийымат, кеч могай у пашамат Иван Иваныч пеш спокойно ончен. Чыламат шке аршынже дене вискален. Вообще каласымаште, тудо нимомат шке нерже деч мӱндыркӧ ок ончо, ок уж, да шоненжат огыл дыр. Вот илен, ила кызытат. Кузе шоҥго пырыс ила, тудат тудын семынак. А вет шке „служебный" еҥ. Ынде теве ятыр ий годсек №... организацийыште статистиклан пашам ышта. Вот ынде ятыр ий годсек перожо деке чернила атым шуркален шинча. Ий эрта, ила Иван Иванович.

Ий еда мемнан илышыште пеш кугу знаменательный кече-шамыч, тӱҥалал айдеме илышыште кугу событий-шамыч лийын шогат. А тиде Иван Иваныч шинча ончылан нигунарат кугун ок кой, тудын пынышкыше шӱмешыже нимогай палымат коден огыл очыни. Тудо эрден кынелын, кочкын йӱынат шке обязанностьшым шукташ каен. Зэнятий пытен гын, Иван Иваныч мӧнгыжӧ толын. Организацийыште собраний, заседаний — Иван Иваныч лийын. Тудо, брат, ик собранийымат коден огыл, хотя нимынар йӧратен огыл, но зато нимат пелештен огыл. Ӱчашымаш, келшыдымаш, йывыртен кутырымаш, ик манаш, шум лектеш—Иван Иванычым тоже кугунак тарватен огыл. Иктаж мо нерген решатлаш, голосоватлаш кӱлын—Иван Иванычат еҥ деч кодын огыл, кидым нӧлтен. Но нигувамат шагал голосым поддерживатлен огыл, молан кидым шукын нӧлтеныт — тудат нӧлталын.

Кеҥежым Иван Иваныч ярэ жапшым Какшан да Ошла воктен колым кучен эртарен. Тудын эрген кошттмо колхозыште тудо годсек электродвигательым шындаш ямдылалтыт. Чыла колхозник шамыч тиде пашалан йывыртеныт, уло вийыштым пыштен пижыныт. Вот тидым Иван Иваныч ончен коштеш. Южгынам двигатель шындыме верыш ончалеш, ик мут пелештыде кокралтен эрта. Изиш эртымеке шке шотшо дене вӱдылеш:

—Толашат ала мом, шкештат огыт пале. Пайдаже уло але уке. Шотлаш кӱлеш первояк тудым: тӱҥалме паша убыткым, расходым кугун ышта, але уке, вара иже пижаш... Калыкын уш чот шолеш очыни... Ну, а мланемже мо сомыл, чорт с ним!...

Толеш мӧнгыжӧ. Сурт кокласе пашам мойн уке гын, лудеш книгам. Шуко лудын. Шукертак тудо „Обломовым" лудын, кок канат лудын ончен. Пеш шагал книга тудлан келшымыла тучын, но „Обломов" келшен. Ик книга нергенат Иван Иванычын шке шонымыжым каласыде ок код. Коккум муг денак всякий критик деч сайын каласа.

Обломов нерген тудо тыгерак ляпка:

— Илья Ильич,—манеш,—конечно тӱр гоч мален. Но илышын пеш спокойно эртарен, вот можо сай!

— Лудынам,—манеш,—„Дон-Кихотым". Дон-Кихот хотя тӱрлӧ кӱлеш ок кӱлын да лийдымашым ыштыл коштын, мардеж вакш ден да тага-шамыч дене мойн кучедалын, но главно поро айдем улмаш.

Совет Ушемыште, даже Западный Европыштат, Америкыштат Мих. Шолоховын книгажым йӧратен лудыт. Шолоховын „Поднятая целина" книгажым Иван Иваныч тоже лудын.

(Мучашыже 4-ше стр.)

87

ДУБНИКОВ ПРИМЕРНЫЙ БОЕЦ ЛИЯШ МУТЫМ ПУА

Тений Йошкар Армий да Военно-Морской Флот шке радамышкыже у пополнений налеш. Пашазе-Кресаньык Йошкар Армийыште служитлаш, пеледше Советский Союзын сенген налмашыжым аралаш—пеш кугу честь да пиал!

Допризывник Дубников Констатин колхозышто эн активный ең улеш. Тудо чыла пашамат ӧрканыде ышта, моло-шамычлан сай примерым ончыкта. Дубников йолташ колхозник ден колхозница-шамыч коклаште массово-политический пашам уло кумыл дене ышта. Шке йырже колхозный молодежьын эн сай актившым чумырен, пасу пашаште ВКП(б) XVIII с'ездын матерналже-шамычым лудын умылтара. Международный да внутренний положений нергенат колхозник-шамычлан эре умылтарен шога.

Дубников йолташ шкенжын политический уровеньжым вӧлта, „ВКП(б) историй краткий курсым" келгын изучатла да тӱрлӧ газетым, журналым, тугак художественный литературымат шуко лудеш.

Шушаш призывым Дубников йолташ кугу куанымаш дене вуча. Тудо Йошкар Армийыш служитлаш каяш виян ямдылалтеш. Кызыт оборонный значок-шамычлан нормым сдатла да шке тазалыкшым пенгыд мда. Дубников йолташ Йошкар Армийын эн примерный боецше лияш шона.—„Мый Армийыштат советский калыкын благожлан честно служитлаш тӱҥалам да социализмын сенген налмыжым, пиалан советский калыкын веприкосвовенностьым честно аралаш тӱҥалам",—манеш Дубников йолташ.

И. Анцыгин.

Пектубаевский район, „У пеледыш" колхоз.

СМИРНОВ ПРИЗЫВЫМ САЙ ВАШЛИЕШ

Сернурский районысо допризывник-шамыч шке ӱмбакышт конкретный обязательствым налыныт. Теве Смирнов М. А. йолташ производствышто пример ный стахановец лияш, политический шинчымашым вӧлташ, оборонный пашаште активно участвоватлаш обязатлалтын ыле. Тудо шке обязательствыжым чест но шукта, шошо ага пашаште нормым 200 процент марте темен шогыш.

М. А. Смирнов йолташ оборонный пашаште ик эн активный участник улеш. 3 оборонный значоклан (ВС, ПВХО, ГСО) нормым сдатлен. Политический шинчымашыжым нӧлтен шога: ВКП(б) XVIII ше с'ездын исторический решенийже-шамычым чарныдеак тунемеш. Смирнов йолт ш шкенан родинам аралаш шогалаш ямде улмыжым практический пашаже дене ончыкта.

Тудо Йошкар Армийын примерный боецше лияш мутым пуа.—Мый шке мутемым обязательно шуктем,—манын Смирнов йолташ ойла.

И. П. Иванов.

Ната Бабушкина лӱмеш аэроклубын инструкторжо Лебедев ден учлет - отличник Долгирев йолташ-шамыч чоҥештымышт деч ончыч. Фото С. Чуршуковын.

Оборонный соревнований лие

Шукерте огыл Йошкар-Оласште пионер ден школьник- шамычын лӱймаш да ПВХО дене соревнований эртен.

Лӱймаш дене сай результатым школьник-шамычын сборный командыже ончыктен. Сборный командышке Шаров, Токарев, Юсуповский, Петров да Кукевич лийыныт. Тиде команда кок упражвений дене 404 очком налын. Лӱймаште эн сай результатым Юсуповский ончыктен. Тудо 50 очком налшаш гыч 47 очком налын.

ПВХО дене ончыл верым Йошкар Оласе 6 ден 7 номеран школласе команда-шамыч налыныт.

Йошкар-Олинский МТС обязательствыжым огеш шукто

Родина ден большевистский партийын доверийыштым оправдатлышаш верч Советский элын знатный ӱдрамаш шамыч боевой призыв дене обращатлевыт.

Мемнан Марийский республикысе ӱдрамаш молодежь тиде чапле призывым кугу куанымаш дене вашлийын. Республика мучко 8тыр ӱдрамаш-шамыч тракторный техникам тунемаш пижыныт.

Но южо МТС директоршамыч трактористкылан тунемше - шамычлан условийым создатлыме шотышто нимомат ыштен огытыл. Теве Йошкар - Олинский МТС директор Челышев йолташ трактористкылан тунемше ӱдыр-шамычлан условийым создаватлен моштен огыл, санденак 25 ең олмеш 6 ең гына тунемеш, моло 19 еҥже кӱлеш условийым создаватлыдыме дене тунеммым чарненыт. Тидын нерген директор Челышев йолташ деч йодат гын, тудо „ӱдрамаш-шамыч трактор дене пашам ышташ лӱдыт, сандене куржыныт"—манын йоҥгылыш ойлыштеш. Тидыже трактористкылан ямдылаш желатлыдымым ончыкта. Адак тунемашлан нимогай расписанийымат составитлыме огыл, учебник ден план йӧршеш уке.

МТС пелен первичный комсомольский организаций уло гынат, тиде паша дене йӧршеш ок интересоватле. Комсомолец-шамыч хозяйственник-шамычын пашаштым терген налын ситыдымашым тӧрлатышаш верч огыт кучедал.

С. С. Борисов.

Иван Иваныч БИКБОВ

МУЧАШ

— Фу, тиде книга огыл, просто, ну просто... чорт пала мо тугае. Ну чорт с ним! Вообщем, кӱлдымаш, лачак чоным пудыратылеш.

Давыдов (книган ик геройжо) тудлан келшен огыл. „Тиде пудыратылше айдем. А ӱдрамаш-шамычше просто пӧрт-кайык тӱшка улыт". Но Яков Лукичыште тудо ала могай келшышырак чоным муын.

— Яков Лукич старательный айдем, но мо кӱлеш огыл лан тудлан колхоз вашташ каяшыже? Йоҥгылышырак ила, илен ок мошто, товарвондо. А все-же сай айдем. А ну, чорт с ним! Молан мланде йӱмак волен огыт кае, мланемже молан!..

—Вот тыге судитла, терга, да вара шкаланже шке сырен кудалта. Но шыдыже вашке пушлана.

Вообщем Иван Иваныч Бикбов осалыште сайым кычалеш, а сайыште осалым пургедеш. Ода ӱшане гын, адак ик фактым каласаш лиеш.

Иван Иваныч шукертсекак Кавелтик фамилиян ең дене келшымыла ила. Кавелтикым тудо эн ушан айдемылан шотлен. Кавелтик—кугу чин ыле, финансе пашаште ик руководитель ыле Тиде шишка дене Иван Иваныч ожнырак ваш-ваш уналыкешат коштыныт.

Ик эрдене Иван Иваныч шке ласкалыкше дене чайым подылын шинчылтеш. Тиде кечын лачак каныме кече ыле. Лачак умшашкыже чашкам намиймыж годым Мигашка лӱман эргыже нолнержым сакен пикш гай чымалт пурыш, да вигак кычкырале:

— Кавелтик — йывылтик, ачай!

— Мом?!—шыдын, ӧрын кычкырале Иван Иваныч.

—Кавелтикетым, теве икана йӱмӧ вуя мушкылтыш лаканыш пурен возын ыле, вот тудым милицийыш, манеш поген вангаеныт.

Ласка чонан Иван Иваныч чашкажат кӱвар ӱмбак сургалте.

—Чыным мо ойла тиде волнер?—ӱшанылмыла пелештышат, уремыш лекте.

Кавелтикым НКВД - ын арестоваймым точно пален налмеке, Иван Иванычын вуйжо пӧрдаш тӱҥале: вуйжым кучен онча—шкенжынлат ок туч.

—Дә... Кузе тиде тыге? М...м, да. Просто недоразумевий. Айдеме честный ыле. Айдемлан осал мойн огыл ыле. Ну, што, если йоҥгылыш лийын гын. Дык, мый прямо ӧрам. Да кузе тиде тыге? Ӧрмаш... Ну, чорт с ним, мланемже мо сомыл? Мыйын личный, тыгак служебный положениемат вашталтын огыл. Лиеш илаш, илем.

Действительно, Иван Иваныч Бикбов служебный пашаштыже томам айдеме манаш ок лий. Шке обязанностьшым шукта маныт. „Ешым, — манеш тудо,—как-ни как пукшаш кӱлеш, пашам как-ни-как ышташ кӱлеш. Службышто кӱшнырак шогымо айдем-шамычым колышташ кӱлеш, начальство мом шӱда, тудым, чын ма, уке ма—ышташ кӱлеш. Начальство ончылно изин-кугун койде ок лий. Служебный айдемын, — манеш, — положенийже пеш такой-сякой, йоҥгылыш тошкальыч ма, але йоҥгылыш пелештет—сейчас долой. Ала могай кӱлеш огыл туткарышкат верештат"...

Ну, сита. Иван Иваныч „философийжылан" мучашат уке.

Бикбов ончылно адакат ик беда лийын кайыш. Тудын сай айдемлан шотлымо, тудын паша ыштыме организацийжын начальникшым, калык тушман улмыжлан партий гыч кожен луктыныт, арестоватлыме. Вот Иван Иваныч Бикбов адакат умшажым карен кодо. А вараракше паша келгышкырак кайыш. Иван Иванычымат вес семын ончаш тӱҥальыч. Принципдыме, нимо ужшымо айдемлан шотлышт. Икана, ик смелый канцелярист Иван Иваныч деч йодын:

—Ну, все-же, тыйын позицнет могай вара?

Иван Иваныч вачыжым шупшылалеш, вуйжым рӱзалтален, кок кидшыге шаралтен колтыш.

—Дык, удивительный вопрос!.. Позицнет... Дык могай тушто позиция? Мый оппозиционер омыл. Гражданин. Честный айдем. Пашам сайын ыштем... Ӧрмаш.

Шукерте огыл, мый адак Иван Иванычым вашлийым. Кугун огеш кутыро. Лач иктым гына ӱмбач-ӱмбач йыга!

—Прямо, манеш, илышымат ом умло, мо тугай.

Тыге вот, родо-шамыч, канцелярский обыватель Иван Иваныч Бикбовын служебный карьерже пыташ тӱҥалеш. Конечно, Бикбов-шамыч эше улыт, но тыгай обыватель - шамыч общественный нимогай пайдамат пуэн огыт керт.

1938 ий.

Отв. редактор— К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.
Упол. Главлита Мар. АССР А—458. г. Йошкар-Ола, типография Маргосиздата.